

Asia: VN/28405/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ilmastolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ympäristöministeriö on pyytänyt Pohjois-Savon liitolta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi ilmastolain muuttamisesta.

Lausuntoa pyydetään hallituksen esityksessä ehdotettuun ilmastolain muuttamiseen siten, että kuntien velvoite laatia ilmastosuunnitelma kumotaan. Muutoksella pyritään vähentämään kuntien hallinnollista taakkaa ja parantamaan valtiontalouden tasapainoa. Kunnat voivat kuitenkin jatkaa vapaaehtoista ilmastotyötä, ja Suomen ympäristökeskus jatkaa päästötietopalvelun ylläpitoa tukemaan tätä työtä. Lakimuutoksen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2025.

Pohjois-Savon liitto on tarkastellut hallituksen esitystä ilmastolain muuttamiseksi ja kuntien ilmastosuunnitelmavelvoitteen kumoamiseksi. Maaliskuussa 2023 Ilmastolakiin (423/2022) lisättiin kuntien velvoite laatia ilmastosuunnitelma ja päivittää se vähintään kerran valtuustokaudessa.

Ensimmäinen ilmastosuunnitelma on laadittava valtuustokaudella 2025–2029. Ko. suunnitelman tuli sisältää tavoitteet ja toimet kasvihuonekaasujen päästöjen vähentämiseksi, tiedot päästöjen kehityksestä sekä suunnitelman ilmastosuunnitelman toteutumisen seurannasta. Suunnitelman toteutumista on seurattava ja se on huomioitava kuntastrategiassa ja toimintakertomuksessa. Kunnan valtuusto hyväksyy ilmastosuunnitelman.

Kunnat voivat laatia yhteisen suunnitelman muiden kuntien kanssa, mutta siinä on oltava kuntakohtaiset tavoitteet ja toimet. Suunnitelmaan voi sisällyttää myös ilmastomuutokseen sopeutumisen ja hiilinieluihin liittyviä toimia. Ympäristöministeriö voi myöntää valtionavustusta suunnitelman valmisteluun.

Pohjois-Savossa yhdeksän kuntaa on laatinut vuosina 2020–2023 ilmastosuunnitelman tai jonkin kunnan ilmastotoimia linjaavan asiakirjan. Niissä pääpaino on usein ilmastomuutoksen hillinnässä. Lisäksi maakunnassa on laadittu kolme seudullista ilmastosuunnitelmaa. Pohjois-Savon liitolta on haettavissa hankerahoitusta niille kunnille, joilla omaa ilmastosuunnitelmaa ei vielä ole. Pienimpiä kuntia on kannustettu laatimaan suunnitelma yhteistyössä.

Kuntien ilmastosuunnitelmien laatiminen ja päivittäminen vähintään kerran valtuustokaudessa on ollut keskeinen askel Suomen ilmastotavoitteiden saavuttamisessa sekä kestäväen kehityksen edistämässä paikallisella ja alueellisella tasolla. Ilmastosuunnitelman laatiminen kunnissa edistää systemaattista ja suunnitelmallista lähestymistapaa kasvihuonekaasujen päästöjen vähentämiseksi. Suunnitelmassa määritellään konkreettiset toimenpiteet ja tavoitteet, jotka ohjaavat kunnan toimintaa ja investointeja ilmastotoimien toteuttamiseksi.

Hallituksen tavoitteena on vähentää kuntien hallinnollista taakkaa ja parantaa valtiontalouden tasapainoa. Ilmastolain muutoksella, jolla kumotaan kuntien velvoite laatia ilmastosuunnitelma, voi olla mm. seuraavia vaikutuksia.

- Kuntien hallinnollisen taakan vähentäminen voi tuoda taloudellisia säästöjä lyhyellä aikavälillä, mutta velvoitteen kumoaminen saattaa vähentää erityisesti pienten ja taloudellisesti haavoittuvien kuntien motivaatiota ilmastosuunnitelmien laatimiseen ja toteuttamiseen. Tämä voi johtaa eriarvoisuuteen kuntien välillä, sillä osa kunnista on hyödyntänyt merkittävää rahoitusta ilmastotyön kehittämiseen, kun taas toiset eivät ole saaneet rahoitusta. Ilmastotoimien viivästyminen tai heikkeneminen voi pitkällä aikavälillä aiheuttaa merkittäviä taloudellisia kustannuksia, mikä voi johtaa suurempiin korjaaviin toimenpiteisiin tulevaisuudessa. Suurten kaupunkien osalta ilmastotyö jatkuu lakimuutoksesta huolimatta vapaaehtoisesti, ja valtionavustuksen saaneet kunnat toteuttanevat suunnitelmansa mukaisia ilmastotoimia.

- Ilmastosuunnitelmien puuttuminen voi heikentää paikallisia ympäristövaikutuksia, kuten ilmanlaatuun, terveyteen, luonnonvarojen käyttöön ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen liittyviä tekijöitä. Kuntien suunnitelmat ovat keskeinen osa paikallisten ilmastotoimien suunnittelua ja toteutusta, ja niiden puuttuminen voi johtaa hajanaisiin ja riittämättömiin toimiin.

- Kuntien ilmastosuunnitelmien kumoaminen voi heikentää kuntalaisten ja eri väestöryhmien mahdollisuuksia osallistua päätöksentekoon, joka koskee heidän lähiympäristöään ja paikallisia ilmastotoimia. Suunnitelmien laadinta on tarjonnut kuntalaisille mahdollisuuden vaikuttaa oman alueensa ilmastotoimiin ja osallistua kestäväen kehityksen edistämiseen.

Pohjois-Savon liitto näkee ilmastotyön erittäin merkittäväksi osaksi kuntien toimialaa. Liitto haluaa lausunnossaan muistuttaa ilmastotyön tärkeydestä ja merkityksestä ja kuntien tasa-arvoisesta kohtelusta.

Pohjois-Savon liitto katsoo, että kuntien ilmastosuunnitelmien veloitteesta luopuminen on kuitenkin perusteltua. Tavoitteena on joustavampi tapa toimia kunta-valtiosuhteessa. Erityisesti pienille kunnille on tärkeää, että ilmastotyö on käynnistetty ja sitä voidaan jatkaa osana kunnan normaaleja strategia- ja talousarvioprosesseja.

Huusko Anu
Pohjois-Savon liitto